

Экономикалық циклдар, инфляция, жұмыссыздық

Жоспар:

- Экономикалық цикл (цикл фазалары)
- Инфляция түсінігі (түрлері, себептері)
- Жұмыссыздық түсінігі, түрлері.

Экономикалық цикл

- Экономикалық цикл- бұл дағдарыстар арасындағы мерзім және осы кезде оның төрт фазасы ауысады.

Өрлеу

Тірілу

Дағдарыс

Депрессия

Дағдарыс

- құбылысының болуы сұраным төлем қаблеттілігімен салыстырғанда тауарды артық өндірумен түсіндіріледі. Дағдарыс кезінде өткерілмеген өнім саны тез ұлғайып, жұмысшылар босатылады, жұмыссыздық ұлғайып, несие-ақша байланыстары бұзылып, құлдырау толқыны ұлғайды және кәсіпорындар құлдырап, жойыла бастайды.

■ Депрессия

(“depressio” - латын сөзі, төмендеу, тереңдеу дегенді білдіреді). Бұл фазада өндірістің құлдырауы тоқталады. Жайлап болса да запастағы тауарлар өткеріледі және еркін ақша капиталы пайда болады.

•Тірілу

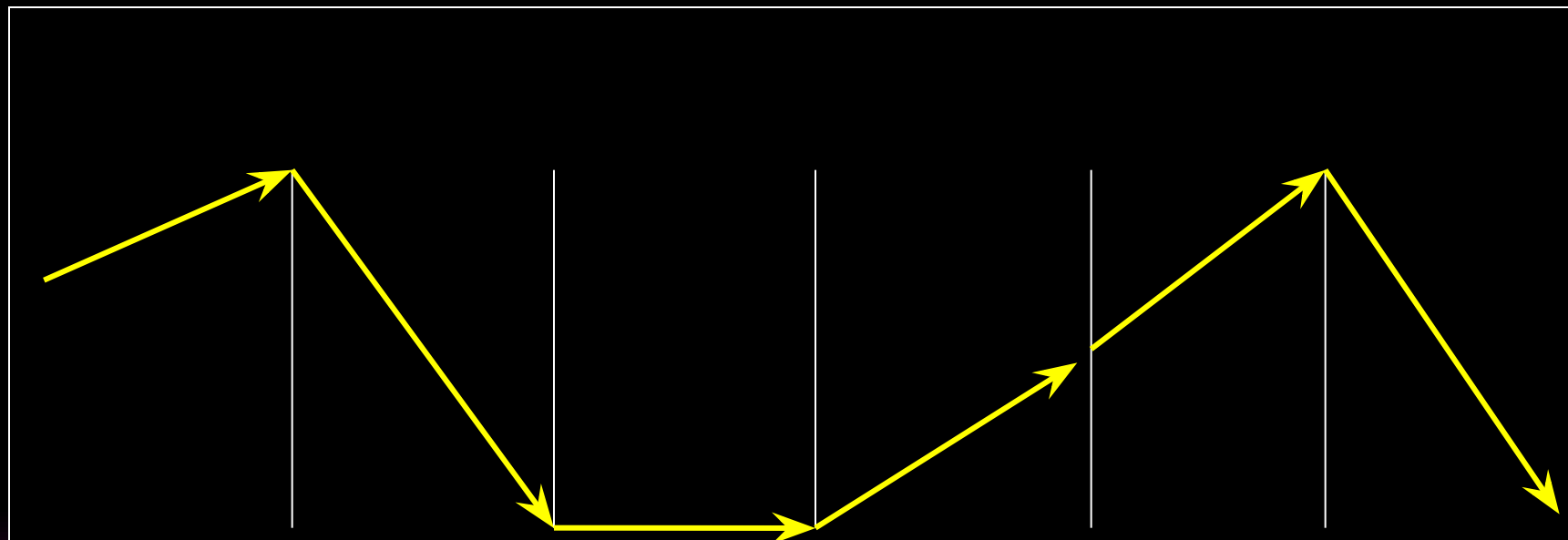
бұған тән нәрсе өндірісті ұлғайту, демек пайда бар деген сөз. Ол кезегінде өндірістің дамуын ынталандырады.

.Өрлеу

өнім өндірудің қарқындылығымен сипатталады және ол дағдарыс алдындағы деңгейден жоғары, жұмыссыздық тартылады, қарыз капиталы ұсынымы ұлғаяды және банк пайызының нормасы төмендейді.

Циклдар фазасы

Өрлеу

Дағдарыс

Депрессия

Тірілу

Өрлеу

Дағдарыс

Дағдарыс кезеңі сыйпатында
жаңа құбылыс-
инфляция пайда болады.

Экономикалық тұрғыдан инфляция дегеніміз не?

- **Инфляция** (латынның inflatio- қампиған деген сөз) – қағаз ақшаның құнсыздануымен пайда болатын әлеуметтік- экономикалық процестер жиынтығы. Инфляция жалпы баға деңгейінің көтерілуімен байқалады. Бұның өзі, барлық бағаның арнайы көтерілуін көрсетпейді. Олардың баға индексімен өлшенетін жалпы деңгейі өседі.

Инфляция - кешенді себептерден туындайды:

- Мемлекеттік бюджеттің тапшылығы және оларды жабу үшін қағаз ақшалар шығарылады;
- Мемлекеттің өндірістік емес шығындар деңгейінің жоғарылығы тұтыну игіліктерін шығаруды арттырмайтын және адам еңбегі шығынымен тікелей байланысты;
- Тауар тапшылығы, бағаның өсуі;
- Бірқатар өндірушілердің монополиялық жағдайда болуы және т.б.

АШЫҚ

Еркін баға құрылымы экономикасына тән және тауар мен қызмет көрсетуге үнемі бағаның өсуін байқатады.

Басылыңқы

Бағаны реттейтін экономикаға тән, яғни жалпылама мемлекеттің бағаны бақылауымен жүзеге асады.

Баға өсу қарқыны тұрғысынан инфляция

Баяу (бағалар баяу, жылыны
10%-дан аздау өседі)

Қарқынды (баға жылдам, (жылына
20-дан 200%-ға дейін) өседі)

Ұшқыр (айналымдағы ақшаның
саны мен баға астрономиялық
жылдамдықпен (500-1000%) өседі)

Баланыстану дәрежесі бойынша

Баланстанған инфляция (әртүрлі тауар мен қызмет көрсетудің бір-біріне қатынасында баға өзгермейді.

Баланстанбаған инфляция (тауар мен қызмет көрсетудің бағасы бір-бірімен салыстырғанда тұрақсыз және әртүрлі пропорцияда өзгереді.

**ИНФЛЯЦИЯҒА ҚАРСЫ САЯСАТ –
ИНФЛЯЦИЯНЫ ТӨМЕНДЕТУГЕ
БАҒЫТТАЛҒАН МЕМЛЕКЕТТІК
РЕТТЕУ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ
ЖИЫНТЫҒЫ.**

Жұмыссыздық

Жұмыс істегісі келетін
еңбекке жарамды
халықтың өндірісте
жұмыспен қамтылмауы.

Жұмыссыздықты әр мектеп өкілдері әртүрлі түсіндіреді:

Мальтузиандық теория	жұмыссыздықтың пайда болуын тұрғындардың тым артып кетуімен түсіндіреді.
Кейнстік теория	Бұл құбылыс нарықтық сұраныстың жетіспегендігі.
Еркін кәсіпкерлік мектебінің теориясы	Жұмыссыздық жалақы деңгейінен туындайтынын айтады, яғни ол еркін болып табылады.
К.Маркстың қорлану теориясы мен қазіргі технологиялық теория	Жұмыссыздықтың болуын біріншіден- капиталдың қорлануымен, екіншіден, техника прогрессінен болатындығын айтады.

- Жасырын жұмыссыздық
- Фрикциондық жұмыссыздық
  - Маусымдық жұмыссыздық
  - Құрылымдық жұмыссыздық
- Технологиялық жұмыссыздық
  - Циклдық жұмыссыздық

Жасырын жұм-қ

Өндірісте және мемлекеттік аппаратта артық жұмысшылардың қолданылуы. Қазіргі болмыста олардың жұмыстарын аз жұмыс күшімен атқаруға болады.

Фрикциондық Жұм-қ

Адамдар бір жұмыстан басқа жұмысқа, бір жерден басқа жерге жұмыс ізденумен ауысуын айтамыз

Жұмыс күшінің тек маусымдық кезеңде жұмыс жасауы; бұл кейбір ауыл шаруашылығы өндірісі саласында кездеседі, әсіресе қайта өңдеу өнеркәсібінде т.б.

Құрылымдық Жұм-қ

Өндірістік қуаттың жетпеуінің нәтижесінде болады: жеке саланың дамуының кері пропорционалды болуынан және ескі саланы жабу мен жаңа саланы дамытудың нәтижесі ретінде қараймыз

Технологиялық Жұм-қ

Адамдарды машинамен ауыстырудың нәтижесі, біліктілікті өзгертуді немесе басқа мамандықты игеруді талап етеді.

Циклдық жұм-қ

Өндірістің құлдырауынан туындайды, яғни экономикалық циклдың осы фазасымен байланысты.

Жұмыссыздық деңгейін есептеу формуласы:

$$\text{ЖД} = \frac{\text{ЖС}}{\text{ЖК}} \cdot 100$$

мұндағы:

ЖД- жұмыссыздық деңгейі;

ЖС- жұмыссыздар саны;

ЖК- жұмыс күшінің саны.

Кез келген жұмыссыздың деңгейімен байланыста болатын экономикалық зиянды анықтау үшін, әлемдік практикада **Оукен заңы** қолданылады. Бұл заң американ экономисі Артур Оукеннің есімімен аталған. Осы заң математикалық тұрғыдан жұмыссыздық деңгейі мен жалпы ұлттық өнім көлемінің төмендеуі арасындағы байланысты көрсетеді.